

HISTÓRIA SPOLKU SLOVENSKÝCH KNIHOVNÍKOV A KNIŽNÍC A JEHO HISTORICKÝCH PREDCHODCOV

Z archívnych materiálov Spolku slovenských knihovníkov spracovala
Marta WEISSOVÁ

Politicko-spoločenské podmienky pre osobitné združovanie českých a slovenských knihovníkov v profesionálnej záujmovej organizácii sa vytvorili až po vzniku Československej republiky v roku 1918. V roku **1920** vznikol **Spolek československých knihovníků a jejich přátel**, ktorý bol až do rozbitia prvej ČSR členom medzinárodnej knihovníckej organizácie IFLA. Tento spolok zanikol až v roku 1949. Za prvej ČSR nemali slovenskí knižniční pracovníci vlastný národný profesionálny spolok, ale mohli byť členmi spomenutého celoštátneho knihovníckeho spolku (1920 – 1949).

Návrh na založenie národného spolku slovenských knihovníkov predložila odborná knihovnícka verejnosť na pracovnom zjazde slovenských knižničných pracovníkov, ktorý sa konal na podnet Spolku verejných obecných knihovníků v dňoch **2. – 3. januára 1932 v Bratislave**, za účasti českých knihovníkov. Odborný referát Knižnice a Slovensko predniesol moravský knihovník Jiří Mahen. V rezolúcii zjazdu sa okrem iného požadovalo založenie spolku slovenských knihovníkov.

Prvý národný Zväz slovenských knihovníkov vznikol 12. februára 1946 ako **prvý slovenský profesionálny spolok**. Podľa Stanov prvého Zväzu slovenských knihovníkov (ZSK) bol zväz založený 12. 2. 1946, ale ustanovujúce zhromaždenie sa konalo 27. 2. 1946 za účasti 24 knižničných pracovníkov v kaviarni Metropol v Bratislave. **Prvým predsedom Zväzu slovenských knihovníkov sa stal Doc. Dr. Anton A. Baník** (MS Martin), za podpredsedov boli zvolení Dr. Jindra Houšková a Dr. Jozef Repčák. V zmysle stanov ZSK ako odbornej a záujmovej organizácie bolo podieľať sa na rozvoji knihovníctva, hájiť záujmy pracovníkov knižníc a zastupovať záujmy slovenského knihovníctva v zahraničí. Zväz mal progresívny program a v prvej etape svojej činnosti sa okrem iného zameriaval na riešenie otázok sústavného vzdelávania knihovníkov. Prvý Zväz slovenských knihovníkov plnil svoje funkčné úlohy 6 rokov, v priebehu týchto rokov sa konalo 6 valných zhromaždení. **Posledné valné zhromaždenie sa uskutočnilo 23. 2. 1951** a onedlho nato **zväz pozastavil svoju činnosť** v dôsledku úradných opatrení v oblasti spolkovej činnosti.

Po zastavení činnosti prvého Zväzu slovenských knihovníkov bola **Slovenská knižničná rada, ktorá vznikla v roku 1955** jediným orgánom, ktorý riešil problémy slovenského knihovníctva. Po krátkom čase sa ukázalo, že tento orgán nie je schopný komplexne riešiť odborné problémy knihovníctva a jeho príbuzných disciplín – bibliografie a informatiky a opäť sa predložili návrhy na obnovenie činnosti zväzu knihovníkov. Pre realizáciu tohto návrhu bola menovaná osobitná komisia, ktorá ustanovila prípravný výbor pre založenie, resp. obnovenie profesionálneho zväzu slovenských knihovníkov. Prípravný výbor na čele

s predsedom Dr. Štefanom Ďurovčíkom mal 14 členov, tajomníkom bol Dr. Eugen Mešša. Prípravný výbor pracoval od júna 1968.

Založenie nového zväzu sa uskutočnilo bezprostredne po I. zjazde slovenských knihovníkov, ktorý sa konal v dňoch 3. – 4. 12. 1968 v PKO v Bratislave. Ustanovujúce Valné zhromaždenie sa konalo vo vysokoškolskom internáte SVŠT J. Hronca v Bratislave. Valné zhromaždenie konštituovalo nový zväz pod názvom **Zväz slovenských knihovníkov, bibliografov a informačných pracovníkov**. Podľa Stanov ZSKI bolo úlohou zväzu rozvíjať odbornú, kultúrnu a záujmovú činnosť v oblasti knihovníctva, bibliografie a vedecko-technických informácií.

Na prvom zasadnutí výboru 30. 1. 1969 sa uskutočnila voľba predsedníctva, stanovili sa zásady pre činnosť sekcií a komisií. **Predsedom zväzu sa stal Dr. Jozef Boldiš** (riaditeľ ÚK SAV). Traja podpredsedovia boli súčasne predsedami sekcií: knihovníckej sekcie – Dr. Milan Schwarz, ktorého zakrátko nahradil Dr. Emil Vontorčík, bibliografickej sekcie – Dr. Michal Potemra, ktorého tiež onedlho nahradil Dr. Štefan Hanakovič a informatickej sekcie Dr. Pavol Pohanka, ktorého taktiež vystriedal Viktor Chrenko. Stanovy Zväzu slovenských knihovníkov, bibliografov a informačných pracovníkov schválilo Ministerstvo vnútra v 2. Q 1969. **V roku 1970 bola pre zväz pridelená finančná dotácia z Ministerstva kultúry SR vo výške 700 000 Kčs, čím sa zabezpečilo aj existenčné postavenie zväzu**, ktorý mal v tom čase okolo 700 členov. Začiatky činnosti zväzu boli poznačené ťažkosťami každej novej dobrovoľnej organizácie. Na zasadnutí rozšíreného predsedníctva zväzu 20. 6. 1969 sa riešili otázky spolupráce s českým Svazem knihovníků a informačních pracovníků a so Slovenskou knižničnou radou, rokovalo sa aj o otázke medzinárodných stykov. Dohoda o spolupráci so Slovenských odborovým zväzom pracovníkov umenia a kultúry – sekciou knižníc bola podpísaná 15. 7. 1969.

Rok 1969 bol pre zväz a slovenské knihovníctvo obzvlášť významný tým, že 25. 8. na 35. zasadnutí generálnej rady IFLA v Kodani bol zväz prijatý za riadneho člena IFLA. Vedenie zväzu si od začiatku uvedomovalo dôležitosť budovania a podchytenia členskej základne, ktorá tvorí bázu každej dobrovoľnej organizácie. Dôležitým prostriedkom spojenia zväzu a členskej základne bol Zväzový bulletin, ktorého prvé číslo vyšlo v roku 1970. Od tohto roka začali aj odborné sekcie organizovať odborné podujatia. **Knihovnícka sekcia** v spolupráci so svojimi komisiami a Knihovedným ústavom MS sa podieľali na organizovaní odborných seminárov, školení, konferencií, študijných zájazdov a stáží. Členovia knihovníckej sekcie 16. 4. 1971 v Bratislave zvolili do funkcie predsedu sekcie Dr. Ľudmilu Benetinovú. **Bibliografická sekcia** vyvíjala aktivitu v oblasti organizačno-riadiacej činnosti, mala veľký podiel na vytváraní jednotného informačného systému, organizovala odborné semináre, školenia a študijné zájazdy do zahraničia. **Informatická sekcia** usporiadala 21. – 23. 11. 1972 na Kamennom Mlyne pri Bratislave prvý seminár na tému Využívanie počítačovej techniky v knižniciach a informačných strediskách. Toto podujatie sa stalo **základom tradície** organizovania každoročných odborných **seminárov INFOS**. Zo seminárov boli každoročne vydávané zborníky.

V roku 1973 bolo najvýznamnejšou udalosťou v činnosti zväzu **Valné zhromaždenie**, ktoré sa konalo **19. 12. 1973** v PKO v Bratislave. Správu o činnosti za uplynulé obdobie predniesol predseda Dr. Jozef Boldiš, správu o revíznej komisii predniesol jej predseda Ing. Vincent Kútik. Dôležitým bodom programu bol návrh a schválenie nových stanov zväzu, ktoré schválilo Ministerstvo vnútra SSR 14. 11. 1973. **Podľa nových stanov sa zmenil i názov na Zväz slovenských knihovníkov a informatikov.** Novým **predsedom zväzu sa stal Dr. Vít Rak**, do funkcie podpredsedov boli zvolení Dr. Ľudmila Benetinová (predsedníčka Knihovníckej sekcie), Dr. Miloš Kovačka (predseda Bibliografickej sekcie) a Dr. Ing. Michal Bako (predseda Informatickej sekcie). Ku koncu roka 1973 dosiahol stav členskej základne 820 členov. **Ministerstvo kultúry SSR každoročne prispievalo finančnou dotáciou na činnosť zväzu a zväzových podujatí. Po ekonomickej stránke bol zväz samostatnou príspevkovou organizáciou s vlastným rozpočtom**, čím sa vyžiadala nutnosť vykonávania všetkých predpísaných hospodársko-administratívnych operácií. Pre plnenie tejto činnosti bolo potrebné vytvoriť osobitný hospodársko-administratívny útvar.

Druhé funkčné obdobie ZKI spadá do obdobia politických a spoločenských jubileí ako boli 30. výročie SNP, 30. výročie oslobodenia, voľby do zastupiteľských orgánov, 60. výročie VOSR, XV. Zjazd KSČ a ďalšie. Je potrebné poznamenať, že toto ako aj predchádzajúce obdobie bolo **silne podfarbené vtedajšou politickou orientáciou**, čo sa odzrkadlilo aj na charaktere podujatí, ktoré zväz organizoval samostatne, alebo v spolupráci s inými organizáciami. Jednotlivé odborné sekcie sa naďalej podieľali na vzdelávaní knižničných pracovníkov organizovaním odborných seminárov, školení a konferencií. V rámci rozvíjania činnosti zväzu sa ukázalo, že aktivizovať členskú základňu len prostredníctvom centrálnych orgánov zväzu nie je dostatočne účinné. Stanovy ZKI dávali možnosť vytvárať menšie organizačné zložky na regionálnom princípe a preto sa uvažovalo o **zriadení krajských pobočiek ZKI**. V roku 1975 bola zriadená pobočka pre Stredoslovenský kraj v Banskej Bystrici a pre Východoslovenský kraj v Košiciach. Krajská pobočka pre Západoslovenský kraj nebola predbežne zriadená.

Valné zhromaždenie ZKI, ktoré sa konalo **23. 11. 1977** v PKO Bratislava, zhodnotilo činnosť zväzu za uplynulé 4 roky. Správu o činnosti za obdobie rokov 1974 – 1977 a návrh hlavných úloh na ďalšie roky predniesol predseda zväzu Dr. Vít Rak. Celkove hodnotil činnosť zväzu úspešne, v uplynulom období vzrástol počet členov na 1 956, ročne sa uskutočnilo priemerne 12 zväzových podujatí. Voľby funkcionárov zväzu nepriniesli väčšie zmeny, iba namiesto Dr. Ing. Michala Baku bol do funkcie podpredsedu a predsedu informatickej sekcie zvolený Ing. Štefan Kimlička. **Rok 1977 sa vyznačoval aktívnou prípravou knižničných pracovníkov na 44. Zasadanie Rady IFLA v ČSSR.** V organizačnej štruktúre ZKI došlo začiatkom roka 1978 k vytvoreniu niekoľkých nových zložiek. Krajská pobočka ZKI pre Východoslovenský kraj bola založená pri Krajskej knižnici v Košiciach 1. 3. 1978.

Najvýznamnejším podujatím v histórii slovenského ako i československého knihovníctva vôbec bol 44. kongres IFLA, ktorý sa konal v dňoch 27. 8. – 2. 9. 1978 na Štrbskom Plese vo Vysokých Tatrách pod záštitou vlády ČSSR. Na kongrese sa zúčastnilo vyše 500 delegátov z 53 krajín a 100 členov ZKI z rôznych knižničných sietí. Na kongrese odznelo 60 referátov, uskutočnilo sa 134 zasadnutí sekcií a pracovných skupín IFLA.

Pri knihovníckej sekcii ZKI bola dňom 1. 4. 1980 ustanovená Komisia pre hudobné knižnice, ktorej úlohou bolo združovať hudobné oddelenia a úseky verejných knižníc, napomáhať vzniku nových hudobných oddelení. Ešte v tom roku sa uskutočnila pasportizácia hudobných oddelení v knižniciach na Slovensku. Predsedníctvo zväzu 9. 12. 1980 schválilo zriadenie prípravného výboru pre vytvorenie Krajskej pobočky ZKI pre Západoslovenský kraj pri Krajskej knižnici v Trenčíne. V roku 1981 pribudol ďalší útvar v organizačnej štruktúre ZKI. Vedenie zväzu v snahe prehĺbiť a zaktivizovať styk s členskou základňou sa rozhodlo ustanoviť vo väčších knižniciach dobrovoľných aktivistov ZKI. Ich úlohou bolo pomáhať pri organizovaní členstva, informovať o podujatiach zväzu, získavať podnety a návrhy na skvalitnenie činnosti ZKI.

Valné zhromaždenie Zväzu slovenských knihovníkov a informatikov, v poradí už tretie od obnovenia zväzu sa konalo **25. 11. 1981** v Dome kultúry ROH v Banskej Bystrici. Správu o činnosti za uplynulé obdobie predniesol predseda Dr. Vít Rak. Čiastkové správy za jednotlivé sekcie predniesli ich predsedovia. Pri voľbách boli znovu zvolení dovtedajší funkcionári s výnimkou predsedu bibliografickej sekcie, do tejto funkcie bol zvolený Dr. Miroslav Bielik. Počet členov zväzu vzrástol na 2 372 individuálnych a 56 kolektívnych členov.

Obdobie činnosti ZKI v rokoch 1982 – 1985 bolo opäť obdobím charakteristickým danej politickej orientácii. Jednotlivé odborné sekcie spolu so svojimi komisiami sa podieľali na ďalšom vzdelávaní knižničných pracovníkov a to formou odborných pracovných seminárov, školení a konferencií. Cieľom týchto podujatí bolo zefektívnenie knižnično-bibliografickej činnosti, rozvoj teórie a praxe informatiky. Na základe uznesenia predsedníctva zväzu bola **2. 3. 1982** zriadená **Krajská pobočka ZKI pre Západoslovenský kraj** pri Krajskej knižnici v Trenčíne. V Banskej Bystrici sa v dňoch 22. – 23. 11. 1982 konala prvá porada dobrovoľných aktivistov ZKI. V **decembri 1983** schválilo vedenie zväzu návrh na utvorenie **Komisie mladých informatikov a knihovníkov (KMIK),** ktorej cieľom bolo zvýšiť podiel ZKI vo výchovno-vzdelávacom procese mladých pracovníkov, členov ZKI, ako aj študentov knihovníckych škôl.

Plnenie úloh zväzu za uplynulé obdobie rokov 1981 – 1985 zhodnotilo **4. Valné zhromaždenie ZKI, ktoré sa konalo 5. 12. 1985** v Dome kultúry ROH v Banskej Bystrici. Zúčastnilo sa na ňom 290 riadne zvolených delegátov a početní hostia. Správu o činnosti predniesol predseda DR. Vít Rak. Konštatoval, že tematika zväzových podujatí bola svojou mnohostrannosťou a aktuálnosťou príťažlivá, čo dokazuje nielen rastúci záujem o ne, ale aj **vzrastajúci počet členov ZKI – 2 712.** Predseda ZKI venoval v správe pozornosť aj medzinárodnej spolupráci. Úspešne sa realizovala spolupráca so Zväzom maďarských

knihovníkov a so Zväzom knižníc NDR. Správu Kontrolnej a revíznej komisie ZKI predniesol jej predseda Ing. Vincent Kútik. Zdôraznil, že **plnenie úloh zväzu bolo možné vďaka každoročným finančným dotáciám z Ministerstva kultúry SR**. Zloženie predsedníctva po voľbách zostalo takmer bez zmeny, do funkcie predsedu Kontrolnej a revíznej komisie bola schválená Dr. Zuzana Šimovičová. V závere valného zhromaždenia obdržalo 45 členov ZKI Čestné uznanie za dlhoročnú obetavú prácu v ZKI. Činnosť Zväzu knihovníkov a informatikov v roku 1986 vychádzala zo schváleného plánu činnosti, organizované podujatia boli zamerané i na významné politické udalosti toho obdobia – XVII. Zjazd KSČ a voľby do zastupiteľských orgánov. Z odborných podujatí zorganizovaných v tomto období, na organizovaní ktorých sa podieľal i ZKI boli svojim obsahom významné 7. celoslovenská bibliografická konferencia (Trenčín) a 16. informatický seminár INFOS (Tatranská Lomnica). O úlohách ZKI boli oboznámení aktivisti na 5. odbornom seminári aktivistov ZKI. V rámci rozvíjania medzinárodných kontaktov a spolupráce bolo významné i Stretnutie s členmi IFLA zo socialistických krajín (Bratislava).

Z podnetu členov ZKI sa v tomto roku začalo s prípravou založenia **Klubu seniorov ZKI**, dobrovoľného organizačného zoskupenia členov ZKI – dôchodcov, resp. členov ZKI v dôchodkovom veku. Prvá schôdza prípravného výboru sa uskutočnila 27. 11. 1986 v zložení Dr. Ján Boldiš, Dr. Juraj Ecker a Dr. Jozef Telgársky. Bol spracovaný Návrh organizácie a zamerania činnosti Klubu seniorov ZKI. S činnosťou ZKI, hodnotením realizovaných podujatí ako aj náčrtom plánu činnosti na rok 1988 sa zaoberalo spoločné zasadnutie predsedníctva a rozšíreného výboru ZKI v dňoch 19. a 20. mája 1987 v Liptovskom Mikuláši. V rámci zasadnutia sa kladne hodnotili aktivity v oblasti medzinárodnej spolupráce, ktoré sa realizujú na základe uzavretých dohôd o spolupráci (MLR, NDR, PLR). Ako podujatie s osobitným odborným prínosom bola zhodnotená príprava a organizácia informatického seminára INFOS 87, ktorý bol obsahovo zameraný na problematiku aplikácie moderných informačných technológií v knižničnej a informačnej praxi. Rok 1987 bol bohatý i na činnosť Knižníckej sekcie ZKI, jej sekcií a komisií. Podujatia a semináre Medzinárodná výmena publikácií, Progresívne metódy v knižníckej, bibliografickej a informačnej činnosti, Aktív pracovníkov z oblasti historických knižničných fondov, Populárna hudba a jej postavenie v socialistickej knižnici, práca s regionálnou literatúrou a jej využitie v ľudových knižniciach ako i ďalšie boli určené pre široký okruh knižničných pracovníkov a boli prínosom na ich ďalší odborný rast.

Rok **1988** bol pre Zväz knihovníkov a informatikov ako aj celú knižnícku verejnosť **rokom, kedy sa navždy rozlúčili s predsedom ZKI, PhDr. Vítom Rakom** (6. 5. 1988). Vo veku 57 rokov, odišiel navždy z radov knižničných pracovníkov obetavý človek, dlhoročný predseda a funkcionár ZKI, ktorý všetky svoje sily venoval rozvoju slovenského knižníctva a zväzovej činnosti. Programom zasadnutia predsedníctva, rozšíreného výboru ZKI, kontrolnej a revíznej komisie (máj 1988, Žilina) okrem aktuálnych úloh zväzu bola voľba nového predsedu ZKI a schválenie nových členov výboru a predsedníctva ZKI do valného zhromaždenia, ktoré sa bude konať v nasledovnom roku v Žiline. **Funkciou predsedníčky**

ZKI bola poverená PhDr. Elena Sakálová, ktorá vo svojom príhovore poďakovala prítomným za dôveru a vyjadrila presvedčenie, že spoločnými silami sa podarí zvládnuť vytýčené úlohy. V správach kontrolnej a revíznej komisie sa konštatovalo, že činnosť ZKI sa rozvíjala v súlade s plánom činnosti, pozitívne sa hodnotilo tematické zameranie podujatí. Stav členskej základne bol zaznamenaný v počte 2 784 individuálnych a 51 kolektívnych členov. Zväzový bulletin (Ročník 20, zväzok 1, 1989) priniesol príspevok predsedníčky ZKI PhDr. Eleny Sakálovej – Pred valným zhromaždením ZKI. Príspevok hodnotí a bilancuje činnosť zväzu, ktorý od svojho vzniku pracuje ako aktívna ideová a odborná organizácia, založená na širokej členskej základni s cieľom aktivizovať politicko-spoločenskú a odbornú činnosť svojich členov, zároveň načrtáva aktívne námety na skvalitnenie zväzovej činnosti, na prehĺbenie jej pôsobenia na celú členskú základňu, na efektívnejšie formy práce odborných i organizačných zložiek zväzu.

Rok **1989** znamenal **zmeny i pre prácu vo Zväze knihovníkov a informatikov. Tieto zmeny vytyčuje vo svojom príspevku Novou cestou Dr. Jozef Telgársky, predseda Akčného výboru VPN – ZSKI.** (Zväzový bulletin, ročník 21, číslo 1, 1990). Ak sa vydávame novou cestou aj vo Zväze slovenských knihovníkov a informatikov (píše Dr. Telgársky), bude potrebné veľa vecí zmeniť. Fondy našich knižníc sa musia obohatiť o nové diela a musia sa do nich vrátiť všetky diela, ktoré sa z príkazu totalitnej moci z knižníc vyradili alebo zneprístupnili väčšine čitateľov. Na ZSKI čakajú veľké úlohy. Na prvom mieste je potrebné pripraviť valné zhromaždenie ZSKI, ktorého úlohou bude nielen voľba nového výboru, ale aj schválenie nových stanov, lebo terajšie sú príliš poplatné vedúcej úlohe KSČ.

Výzvou slovenským knižničným a informačným pracovníkom a celej verejnosti (8. 12. 1989) sa predstavitelia Akčného výboru Verejnosti proti násiliu obrátili na celú knihovnícku a informatickú verejnosť. Vo výzve žiadali, aby sa podporilo úsilie o demokraciu vo Zväze slovenských knihovníkov a informatikov, nakoľko dochádza k názorovej diferenciácii. Zväz sa chce distancovať predovšetkým od tých členov predsedníctva a výboru, ktorí boli do funkcie dosadení aparátom ÚV KSS, ktorí poslušne vykonávali jeho príkazy a tým deformovali humánne a odborné ciele zväzu. Vo výzve sa ďalej žiadalo odstúpenie predsedníctva ZKI a odovzdanie vedenia zväzu do najbližšieho valného zhromaždenia Akčnému výboru VPN, ktorý zvolá do 20. 12. 1989 zasadnutie výboru a pripraví nový program valného zhromaždenia a kandidátov pre slobodné a demokratické voľby zväzových orgánov.

Akčný výbor VPN ZSKI dňom 15. 12. 1989 prevzal vedenie zväzu do najbližšieho valného zhromaždenia, úlohy pre nastávajúce obdobie si vytýčil v Akčnom programe slovenských knihovníkov a informatikov. V šiestich bodoch akčného programu boli vytýčené úlohy súvisiace s prípravou a zvolaním valného zhromaždenia ZSKI, spracovaním nových stanov, vypracovaním programu ďalšieho rozvoja, organizačného usporiadania a metodického riadenia sústavy knižníc na Slovensku a ich zapojenia do programu informatizácie spoločnosti, **prípravou nového národného knižničného zákona** atď. Na Výzvu slovenským knižničným a informačným pracovníkom a celej verejnosti (výzva bola publikovaná

v dennej tlači) reagovalo 24 knižníc a informačných pracovísk, výzva bola prerokovaná na viacerých celoslovenských stretnutiach knihovníkov a informatikov. Požiadavky, podnety a návrhy knižníc sa stali podkladovým materiálom pre spracovanie dlhodobého programu.

Valným zhromaždením ZSKI dňa 29. marca 1990 sa uzavrela vyše 21 ročná etapa jeho existencie a po predchádzajúcej celozväzovej diskusii a diskusii na valnom zhromaždení sa prijal nový názov a nové stanovy. Spolok slovenských knihovníkov (SSK) vznikol ako **priamy nástupca ZSKI**, ako samostatná, dobrovoľná záujmová organizácia, združujúca knihovníkov, bibliografov a informačných pracovníkov, knižničné, bibliografické a informačné pracoviská na princípe profesijného a všeobecne kultúrneho záujmu.

Premena zväzu na spolok vyjadrovala aj zmenu v organizačnej štruktúre, ktorá sa stala podstatne voľnejšia ako bola dovtedy. **Základnými organizačnými zložkami spolku boli tri odborné sekcie – knihovnícka, bibliografická a informatická.** Stanovy Spolku slovenských knihovníkov nadobudli účinnosť dňom 29. 3. 1990. Na valnom zhromaždení sa zúčastnilo 270 delegátov z počtu 2 715 evidovaných individuálnych členov. Novozvolený výbor a predstavenstvo na čele s **novým predsedom SSK Ing. Štefanom Kimličkom** si vytýčil vypracovanie programu SSK s orientáciou hlavne na tieto úlohy:

- obnovenie profesionálnej činnosti spolku, starostlivosť o spoločenské uznanie a vážnosť knihovníckej profesie
- podieľať sa aktívne a autoritatívne na tvorbe zákonov a koncepcií spojených s knihovníctvom a knihovníckym vzdelaním
- dbať o funkčný rozvoj knihovníctva a knižnično-informačného systém.

Prvým odborným podujatím v období po valnom zhromaždení a po prijatí nového názvu Spolok slovenských knihovníkov bol jubilejný 20. informatický seminár **INFOS 90** (18. – 20. 4. 1990 Vrátna dolina). Podujatie bolo zamerané na podiel knižníc a stredísk VTEI na informatizácii spoločnosti. Seminár prebiehal v pohnutých časoch prípravy knižničných a informačných legislatívnych dokumentov. Jubilejným podujatím bol i **10. seminár hudobných knihovníkov**, ktorý zorganizovala Komisia pre hudobné knižnice SSK. Seminár Hudobné knihovníctvo na Slovensku sa konal v dňoch 22. – 23. mája 1990 v Poprade. V mesiaci **jún 1990 sa uskutočnilo 4. celoslovenské stretnutie členov Senior klubu** v Novom Meste n/Váhom a Trenčíne. Na stretnutí sa zúčastnilo 39 členov, ktorí sa v rámci dvojdnového stretnutia oboznámili so zmenami v spolkovom živote a navštívili historické pamätihodnosti mesta Trenčín. V rámci medzinárodnej spolupráce bolo do zahraničia (Poľsko, Maďarsko, Rakúsko) vyslaných celkom 27 členov SSK. **Účasť na podujatiach a stážach v zahraničí sa mohla realizovať hlavne vďaka finančnému príspevku na činnosť SSK, ktorý i v roku 1990 činil 600 000 Sk.** Podľa uznesenia valného zhromaždenia Spolku slovenských knihovníkov zo dňa 29. 3. 1990 najbližšie valné zhromaždenie SSK sa malo konať v roku 1992. Redakcia časopisu Bulletin Spolku slovenských knihovníkov v roku 1991 (Bulletin SSK, Ročník 2, číslo 3) príspevkom prvého podpredsedu SSK

PhDr. Štefana Hanakoviča otvorilo diskusiu pred chystaným valným zhromaždením. Redakcia sa obrátila na všetkých členov SSK o zaslanie príspevkov k spolkovým otázkam. Námety a názory členov SSK by mali prispieť k ďalšiemu skvalitneniu činnosti spolkového života.

Prvá konferencia Knihovníckej sekcie SSK za účasti 70 delegátov sa uskutočnila v **ŠVK Banská Bystrica (12. 12. 1991)**. Výbor sekcie v hodnotiacej a súčasne kritickej správe o činnosti za roky 1990 a 1991, ktorú predniesla jej predsedníčka PhDr. Hana Vydrová poukázal nato, že nosnou činnosťou bola organizácia a realizácia vzdelávacích podujatí. Aj túto činnosť však ovplyvnila nutnosť dodržiavania prísnych ekonomických zásad. Z pracujúcich komisií a sekcií bola najlepšie hodnotená aktivita Komisie pre hudobných knihovníkov, ktorej predsedníčkou je PhDr. Emese Duka-Zólyomi a komisia pre historické knižničné fondy s dovtedajším predsedom Dr. Blažejom Belákom. Súčasťou konferencie boli aj voľby predsedu sekcie a členov výboru. **Do funkcie predsedu Knihovníckej sekcie SSK bola opätovne zvolená PhDr. Hana Vydrová.**

Valné zhromaždenie Spolku slovenských knihovníkov za účasti 152 delegátov sa konalo **7. – 8. 4. 1992 v Martine**. Predseda SSK Ing. Štefan Kimlička v správe o činnosti SSK od posledného valného zhromaždenia poukázal najmä na problémy, ktoré spolok riešil v súvislosti s novou knižničnou legislatívou, poklesom profesionalizácie knižníc, počtu pracovníkov, poklesom členskej základne (1 600 členov). Do funkcie predsedu SSK boli navrhnutí kandidáti jednotlivými sekciami a regionálnymi združeniami. Z 19 navrhovaných kandidátov prijali kandidatúru PhDr. Dušan Katuščák, Ing. Ján Guľa a PhDr. Vlasta Kalinová. Jednotliví kandidáti v rámci vystúpenia predstavili svoje programy. Zo 151 platných volebných lístkov 65 získanými hlasmi sa **novým predsedom SSK stal PhDr. Dušan Katuščák**, prvým podpredsedom PhDr. Vlasta Kalinová. Do nového výboru z 34 predstavených kandidátov bolo zvolených 20 členov výboru. Činnosť odborných sekcií zhodnotili predsedovia jednotlivých sekcií, PhDr. Hana Vydrová (Knihovnícka sekcia), PaedR. Miloš Kovačka (Bibliografická sekcia) a Ing. Ján Guľa (Informatická sekcia). Celoslovenský seminár Aktuálne problémy verejného knihovníctva sa konal v decembri 1993 v Piešťanoch. V záveroch z rokovania účastníci seminára odporúčali Spolku slovenských knihovníkov vytvoriť na jeho pôde **Klub mestských knižníc**, ktorý bude aktuálne podávať námety a návrhy. Po dlhšej časovej odmlke sa **v roku 1993 obnovila činnosť Klubu detských knihovníkov**, ktorého predsedníčkou sa stala PhDr. Elena Sakálová.

Slovenská asociácia knižníc (SAK) ako dobrovoľné združenie organizácií bola založená v roku 1993. Predseda SAK-u Ing. Ján Kurák v príspevku uverejnenom v Bulletine SSK (Ročník 5, číslo 2) Niekoľko viet o spolupráci sa zmieňuje o nevyhnutnosti spolupráce a vzájomnej podpory knižníc, vidí potrebu výmeny poznatkov o vývoji moderných knižnično-informačných systémov, potrebu pomoci iných, ale aj spätnej pomoci. Vlastne za týmto účelom bol iniciovaný vznik SAK-u. Nemala to byť protiváha, ani, akýsi „trucpodnik“ voči Spolku slovenských knihovníkov. Cieľom bolo na báze dobrovoľnej vzájomnej

spolupráce a podpory skĺbiť úsilie už existujúcej vyspelej a snaživej profesijnej organizácie knihovníkov s úsilím a možnosťami združenia knižníc ako organizácií.

V máji 1994 sa konala 2. konferencia Knižníckej sekcie. Nosnou činnosťou sekcie bolo prispievať k rastu odbornej úrovne členov, ich informovanosti. Kladne sa hodnotila činnosť Komisie hudobných knihovníkov (PhDr. Emese Duka-Zólyomi) a Komisie pre historické knižničné fondy (PhDr. Eva Frimmová). Finančné dotácie z Ministerstva kultúry SR na činnosť spolku z roka na rok klesali, v roku 1994 to bolo už iba 160 000,- Sk. Vo Výzve členkám a členom SSK sa predseda SSK PhDr. Dušan Katuščák obrátil na všetkých členov. Žiadal ich na spoločné riešenie a nájdenia východiska z tiesnivej finančnej situácie spolku. Poukázal na to, že náklady na vydanie bulletinu vyjdú na 80 000 Sk, nehovoriac o poštovných výlohách na jeho expedovanie. Z hľadiska ďalšieho rozvoja verejných knižníc malo mimoriadny význam vyhlásenie Manifestu UNESCO o verejných knižniciach v novembri 1994. Spolok slovenských knihovníkov a Slovenská asociácia knižníc mali zásluhu na tom, že Slovensko sa stalo jednou z prvých krajín do jazyka ktorej bol Manifest preložený. Stalo sa tak pri príležitosti rokovania stáleho výboru Sekcie verejných knižníc IFLA vo februári 1995 v Bratislave, kde SSK zastupoval Mgr. Peter Klinec, člen uvedenej sekcie. Dopracovanie knižničného zákona bolo jedným z kľúčových problémov a prioritou knižníckej legislatívy.

V decembri 1994 sa predstavitelia Spolku slovenských knihovníkov, Slovenskej asociácie knižníc a Matice slovenskej - Slovenskej národnej knižnice dohodli o spoločnom koordinovanom postupe a založení ad hoc pracovnej skupiny na prípravu knižničného zákona. Všetci zainteresovaní prijali doterajšie úsilie legislatívnej komisie, ktorá pôsobila pri Ministerstve kultúry SR.

V máji 1996 sa v Nitre uskutočnil historicky prvý kongres slovenských knihovníkov v podmienkach samostatnej Slovenskej republiky Knižnice 96. Kongres posúdil viaceré dôležité aspekty knižničnej práce a na záver rokovania účastníci kongresu prijali Deklaráciu, v ktorej vyhlásili, že „považujú knižnice v duchu Ústavy Slovenskej republiky za dôležitý nástroj realizácie politiky štátu na zabezpečenie ústavného práva občanov na informácie, na neobmedzený prístup k poznatkom a myšlienkam a na ochranu a zveľaďovanie národného kultúrneho dedičstva. Na príprave a realizácii kongresu sa podieľal i Spolok slovenských knihovníkov.

V poradí **8. valné zhromaždenie Spolku slovenských knihovníkov** sa konalo **15. mája 1996 v Nitre.** Zhodnotenie činnosti SSK od posledného 7. valného zhromaždenia predniesol jej predseda PhDr. Dušan Katuščák. Konštatoval, že napriek ušľachtilým predsavzatiam predstavenstvo spolku bojovalo najmä posledné dva roky za uchovanie púhej existencie spolku a to najmä z finančných dôvodov. **Centrálné riadenie a financovanie aktív spolku zaniklo.** Ako významný úspech dokazujúci úsilie o nezávislosť bolo získanie finančného grantu, vyše 800 000 Sk z americkej Nadácie pre občiansku spoločnosť, konkrétne od Americkej agentúry pre medzinárodný rozvoj (USAID), na prípravu projektu

Model knižničného systému na Slovensku. Kladne hodnotil spoluprácu so Slovenskou asociáciou knižníc, ako aj medzinárodné kontakty so spolkovými organizáciami. Delegáti VZ vo voľbách zvolili za **nového predsedu SSK PhDr. Tibora Trgiňu**. Podpredsedom SSK sa stal Ing. Alojz Androvič.

Spolok slovenských knihovníkov sa v roku **1997** podieľal na príprave a organizácii **celo-slovenskej konferencie Slovenské knižnice 97** (Sielnica, október). Na rokovaní konferencie sa potvrdilo, že situácia slovenských knižníc je veľmi nepriaznivá najmä v oblasti financovania dopĺňovania knižničných fondov, automatizácie a technizácie a priestorového vybavenia. Účastníci konferencie naliehavo vyzvali pripraviť a uviesť do života nový knižničný zákon.

V zmysle Stanov SSK, ktoré boli schválené na 8. valnom zhromaždení SSK, podľa článku III. odst. 7. Organizačné jednotky Spolku, bod c, bola daná možnosť v prípade potreby utvárať základné organizačné útvary na regionálnej úrovni. Na základe tejto skutočnosti predstavenstvo a výbor SSK na svojich zasadnutiach **v priebehu roka 1998** viackrát prednávali možnosti **vytvorenia krajských pobočiek SSK**, čím by sa v organizačnom členení a činnosti spolku výraznejšie presadil nielen odborný a záujmový, ale aj územný princíp.

Ako prvá vznikla krajská pobočka SSK v Trenčianskom kraji (10. 12. 1998), predsedníčka Mgr. Ľudmila Strohnerová (ŠKK Trenčín). V priebehu roka 1999 vznikli krajské pobočky SSK v ďalších krajoch, kde do funkcií predsedníčiek boli zvolené PhDr. Darina Horáková (Knižnica Ružinov Bratislava) – Bratislavský kraj, Helena Pekarovičová (MsK Hlohovec) – Trnavský kraj, Mgr. Beáta Bellérová (SLPK Nitra) – Nitriansky kraj, Lýdia Žáčiková (ŠVK Banská Bystrica) – Banskobystrický kraj, PhDr. Jana Amrichová (Verejná knižnica J. Bocattia Košice) – Košický kraj, Mgr. Marta Skalková (ŠVK Prešov) – Prešovský kraj, PhDr. Iveta Kilárová (SNK Martin) – Žilinský kraj.

Na ustanovujúcich zhromaždeniach KP SSK v jednotlivých krajoch sa prijali závery, v ktorých sa navrhuje:

- zaktivizovanie členskej základne cestou aktivistov v jednotlivých knižniciach a inštitúciach
- vytváranie širokého priestoru pre aktivitu členov spolku v oblasti odborných, vzdelávacích a spoločenských aktivít
- vyvíjanie organizačných a iných aktivít smerom na orgány štátnej správy, samosprávne orgány a organizácie tretieho sektoru
- hospodárne využívanie finančných prostriedkov získaných z 50% členských príspevkov
- zapájanie členov SSK – dôchodcov do aktívneho spolkového života, uvážiť využitie ich profesionálnych skúseností

Na činnosť a aktivity dostala každá krajská pobočka SSK pri svojom vzniku 7 000,- Sk ako štartovací obnos. Vytvorenie krajských pobočiek SSK v podstate nebolo novum, tieto

sporadicky vyvíjali činnosť v osemdesiatych rokoch, postupne však prestali aktívne pracovať.

V roku 1999 bol Spolok slovenských knihovníkov jedným z hlavných usporiadateľov **2. slovenského knihovníckeho kongresu Knižnice pre 21. storočie (Košice, november)**. Rokovanie kongresu vyústilo do konkrétnych záverov prijatých ako **Strategický plán rozvoja slovenského knihovníctva v horizonte do roku 2005**.

Mimoriadne valné zhromaždenie Spolku slovenských knihovníkov (MVZ SSK) sa konalo **24. novembra 1999 v Košiciach** za účasti 121 delegátov. Správu výboru Spolku slovenských knihovníkov za obdobie od konania 7. valného zhromaždenia (1996 – 1999) predniesol predseda SSK PhDr. Tibor Trgiňa. Konštatoval, že činnosť celého profesijného občianskeho združenia ovplyvňovali okrem záverov 7. valného zhromaždenia i významné odborné podujatia ako 1. slovenský knihovnícky kongres 96, celoslovenská konferencia Knižnice 97 a ďalšie celospoločenské podujatia. Vývoj členskej základne spolku za uplynulé tri roky charakterizoval ako zložitý. Pokles členskej základne, ktorý pretrváva už niekoľko rokov ilustroval v číslach. Kým v roku 1987 mal spolok 2 784 individuálnych členov, v roku 1997 si členské príspevky uhradili 421 individuálni členovia, k 31. 12. 1998 bolo zaregistrovaných 498 individuálnych členov. Skonštatoval, že vznikom krajských pobočiek SSK bol odštartovaný pozitívny proces zmien, pričom cieľom by nemali byť kvantitatívne ukazovatele, ale skôr zmysluplné aktivity, v ktorých by si našlo sebarealizáciu čo najviac pracovníkov knižníc. Kladne hodnotil prácu odborných sekcií SSK, ktoré pracovali pod vedením PaedDr. Miloša Kovačku (Bibliografická sekcia), Mgr. Andrei Doktorovej (Knihovnícka sekcia) a Ing. Alojza Androviča (Sekcia informačnej vedy). Spoluprácu so Slovenskou asociáciou knižníc hodnotil ako veľmi dobrú. Koordinovaný postup obidvoch občianskych profesných združení bol pri presadzovaní záujmov knižníc veľmi prospešný. Voľbu predsedu SSK vykonali delegáti MVZ SSK na základe 3 člennej kandidátky. S počtom 66 hlasov bola **za predsedníčku SSK zvolená Ing. Silvia Stasselová**, podpredsedníčkou SSK sa stala Ing. Daniela Slížová. Podľa volebného poriadku MVZ bolo zvolených 25 členov výboru spolku a 5 náhradníkov. MVZ SSK schválilo úpravu Stanov SSK, ktoré boli zaregistrované na Ministerstve vnútra SR.

Nový výbor Spolku slovenských knihovníkov si určil ako nosnú úlohu presadzovanie realizácie Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva, plnenie primárnych cieľov v osvedčenej úzkej partnerskej spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc, vyvíjanie aktivít v rámci vnútroorganizačných štruktúr. Pri riadení činnosti SSK smerom k členskej základni sa bude venovať pozornosť pravidelnej informovanosti členskej základne a to hlavne posilnením pozície krajských pobočiek SSK ako nosných prvkov vnútornej organizačnej štruktúry spolku.